

ראשית התעופה פרק ג'

יולי 1909 הטיסה הבן לאומית הראשונה

לואי בלריו (Louis Blériot) כונה על ידי עיתוני התקופה "האדם הנופל תמיד", והיו לכך סיבות טובות ורבות.

בלריו נולד ב-1872 בקמברה שבצפון צרפת. הוא למד הנדסה בצרפת והיה מכונאי במקצועו. הוא היה גבוה וחסון, בעל אף נישרי ושפם כהה שחתך את פניו לשתיים. למזלו של בלריו, הייתה זו אשתו **אליס ודרה (Alice Védères)** אשר שכנעה אותו שלפני שטסים יש צורך לדאוג לפרנסה. זאת בניגוד לתפיסתו של בלריו שסבר שעדיף קודם לטוס ורק לאחר מכן לזכות בפרס שהוא הפרנסה.

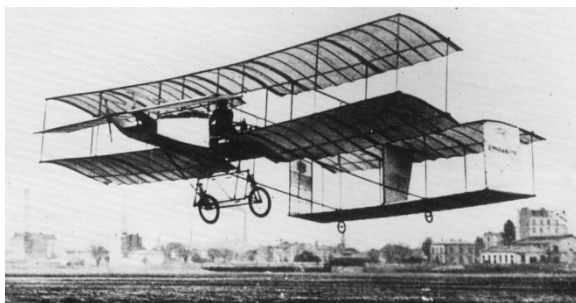

בשנת 1897 פתח בלריו בית מלאכה לפנסי אצטילן עבור כרכרות ומכוניות שהאירו את החשכה לנוסעיהם (כבר אז החלו להופיע הרכבים הראשונים). בית המלאכה הכניס למשפחת בלריו הון עתק של כ-60 אלף פרנקים בשנה, זאת בהשוואה לשכרו של פקיד ממלכתי באותה עת שעמד על 1800 פרנקים בשנה.

בלריו החל את דרכו בעולם התעופה בשנת 1905 כשהיה בן 33 – מבוגר יחסית לחלוצי התעופה של אותם הימים. רוב המטוסים אותם בנה לא הצליחו להתרומם וחלקם שהו באוויר לשנייה בודדת בלבד. מטוסים אלו עלו לו הון ודיללו את קופתו. בפעם אחת הוא בנה מונו פלן (מטוס בעל כנף אחת) ובפעם אחרת – בי פלן (שתי כנפיים), אך הכישלון רדף כישלון. בשנת 1907 הוציא מבית המלאכה שלו מכשיר המופעל בגז ומכה בכנפיים כמו ציפור. גם מכשיר זה נחל כישלון, וכאשר בלריו הוציא אותו למגרש הניסויים הכה המכשיר פעמיים בכנפיים ונדם לנצח.

בלריו לא התייאש ובנה מטוס נוסף – הבלריו 5: חוט ברזל, קרטון, ומנוע קל. בניסיון הראשון איבד המטוס גלגל ובשני השתתק המדחף למרות שהמטוס הצליח להתרומם מעט מעל הקרקע. בלריו הסביר כי כל הכישלונות הללו לימדו אותו לבנות מטוס שיטוס בסופו של דבר.

הניסיון הבא שלו (שביעי במספר, כל הקודמים התרסקו) נשא את השם "שפירית" (Libellule). מדובר היה במעין שפירית עם כנפיים כפולות זהות מקדימה ואחורה. ב-6 באוגוסט 1907 התרוממה השפירית לגובה של 25 מטרים, אך המנוע השתתק והמטוס החל להזדקק. בעודו באוויר, קם בלריו מהכיסא ועבר אחורה בכדי לאזן את המטוס.

כעבור כמה שניות התרסק הליבלול אל הקרקע מגובה של 25 מטרים, אך באורח פלא בלריו נחת בשלום ולא ניפצע. הוא זחל בקושי רב מתוך ההריסות עם חיוך מאולץ ואשתו סברה שהנה הגיע הסוף לעידן הניסיונות שלו. נמכור פנסים ונזדקק לנו בשקט. גברת בלריו טעתה.

ב-21/10/1908 בלריו הציג את מודל מספר 8 ואיתו הצליח לטוס שבעה ק"מ ב-6 דקות ו-40 שניות, ועשרה ימים לאחר מכן המשיך לטוס איתו 14 ק"מ נוספים.

או אז הגיע הידיעה **שהאחים רייט יורדים מן האונייה בצרפת**. אלו היו האנשים הראשונים אחרי קלמנט אדר שטסו בחפץ שכונה "**כבד מין האוויר**", כלומר לא כדור פורח. ההתרגשות היתה רבה, אולם בלריו בחן את ההישגים העצובים של הצרפתים בהשוואה לאמריקאים. האמריקאים באמת מתקדמים: הם כבר טסים במהירות של 125 קמ"ש, בעוד הצרפתים רק 27 קמ"ש. הצרפתים נוסקים לגובה 25 מטרים, אך האמריקאים הדגימו בשנת 1908 בעיר פו שבצרפת טיסה בגובה 115 מטרים.

צרפת אינה מוותרת, וב-26/5/1909 מתקיימת חנוכת **שדה התעופה הראשון בעולם: ז'וויזי (Juvisy)** מדרום לפריז. מאה אלף אזרחים ואזרחיות מתכנסים לראות מפגני תעופה אך למגינת ליבם אף מטוס לא התרומם בשל הרוחות העזות שנשבו במקום.

הכישלון בשדה התעופה ז'וויזי ב-1909 פגע במצבו הפיננסי של בלריו. הוא השתתף בתצוגה זו וקיווה שאחד מהישגיו יזכה אותו בפרס כספי שבאמצעותו יוכל לפרוע את החוב לשותפו האיטלקי, מהנדס בשם **אלסנדרו אמברוג'יו אנזני (Alessandro Anzani)**. אנזני היה רוכב אופניים ובונה אופנועים איטלקי שהמציא את המנוע הקל הראשון לשימוש במטוסים. היה זה מנוע שלושה צילינדרים מקורר אוויר בעל 25 כוחות סוס. אנזני בילה את רוב חייו בצרפת (הוא נראה בצילום עומד ביחד עם בלריו היושב בבלריו XI).

בעזרת המנוע שבנה אנזני בונה כעת בלריו את מטוס מספר 11 שלו. על מטוס זה טס בלריו בין שתי עיירות קטנות, ויחד עם אנזני שהפך לשותפו הם מתחלקים בפרס 100 פרנקים של הפדרציה הבינלאומית לאווירונאוטיקה (Fédération Aéronautique Internationale) – המוסד והאקדמיה הגבוה ביותר במדינה.

עתה מנסה בלריו להשיג הישג בקרב בני עירו ומארגן טיסת ראווה בסמוך לקמברה. המטוס מתרומם והקהל הגאה בבין עירו מוחא כפיים. גם הפעם המזל שוב איננו עם בלריו, ותוך כדי מהלך הטיסה מעיפה הרוח את כיסוי האסבסט של צינור הפליטה. הצינור הלוהט נמצא במגע ישיר עם קרסולו וכעבור זמן מה מחוררת נעלו של בלריו ובשרו החל להישרף.

בלריו עצמו החל להריח את ריח בשרו השרוף, אך המשיך לטוס עד שהטיסה הסתיימה כתוצאה מבעיית מנוע. באותו ערב חוזר בלריו פצוע ברכבת לפריז. הוא אוחז בעיתון של אותו הבוקר וקורא בו ידיעה המפילה עליו ייאוש עמוק: "**הוברט לאתאם (Hubert Latham) מתכוון לחצות את תעלת למנש במטוסו אנטואנט**" (על שם אהובתו).

בתחילת המאה העשרים היה הקשר בין צרפת לבריטניה ימי בלבד ועל כן איטי מאוד. איל העיתונות האנגלי, הלורד נורת'קליף, בעליו של ה"דיילי מירור", הציע אז 1,000 ליש"ט (הון עתק במונחי התקופה) לראשון שיחצה את תעלת למנש (La Manche) בטיסה.

כפי שאפשר להבין, לטוס בתקופה זו היה עסק מסוכן מאוד. מנועי המטוסים לא היו בטוחים, התחממו מהר ולא עבדו יותר מ-20 דקות ברציפות ללא תקלות. רעיון הטיסה נראה כל כך לא הגיוני שעיתון Punch החליט ללעוג לרעיון והחליט להביא פרס של **10,000 ליש"ט לאיש שיצליח לטוס למאדים**.

בלריו חושב במרירות שהוברט לאתאם זכה בילדותו בכל מה שהיה חסר לו עצמו. הוברט לאתאם הגיע ממשפחה עשירה מאוד. הוא היה צרפתי ממוצא אנגלי, ספורטאי לשעבר, נהג מרוצים, ובכלל – אדם שאוהב סיכונים והרפתקאות מסוכנות. מספרים על קור רוחו של לאתאם שגם בזמן טיסה לא ניפרד מהסיגר שלו, ושהיה **הראשון שהעז לטוס בלי להחזיק בהגה המטוס**.

עוד קורא בלריו בעיתון כי טייס נוסף פרט ללאתאם, הרוזן דלמבר (Charles de Lambert) – חניך של האחים רייט העובדים בעיר פו, גם הוא מתכוון לחצות את התעלה במטוס הנקרא "רייט".

ערב לפני ההמראה עורך הוברט לאתאם טיסות ראווה. בעיתון נכתב כך: "**קשה לתאר יצור אנושי היושב בתוך ציפור ממוכנת ומדריך אותה. בתוקף יכולתו הנועזת הוא מאלף את הציפור הזו כפי**

שמאלפים חיית בר. הוא יודע שהמדע עומד לצדו, והינה הנה בהתרוממותה הופכת הציפור לסוס אוויר המרחף מעל הצוקים שעל החוף ודוהר אל הערפל הקל האופף את הנוף מעל לגלים בעלי הגוון האפור מסתורי. להק יסעורים משמעים צריחות מהדהדות במרומי השמיים המלוות את איקרוס המודרני."

ב-19/7/1909 בשעה 07:04 מניע הוברט לאתאם וממריא מהחוף הצרפתי לקריאות השמחה של מעל לאלף צופים נלהבים. בכך הוא מקדים את הרוזן. הדיילי מייל (Daily Mail), העיתון הבריטי אשר הבטיח פרס למי שיחצה את התעלה ראשון, התקין מערכת אלחוט שתקשר בן חופי צרפת ואנגליה על מנת שמהדורות העיתונים המיוחדות תצאנה ברגע שינחת על אדמת אנגליה. חדשות מעין אלו הגבירו את תפוצת העיתון.

ב-08:00 האלחוט עדיין דומם וב-08:45 מטלפן איש לשכת המסחר בקלה לעיתון הצרפתי לה-פיגארו ומודיע שזה עתה קיבל ידיעה: **"הוברט לאתאם נפל לים"**. איקרוס המודרני. הצוות של אניית טורפדו

צרפתית בשם "הרפון" גילה את הוברט לאתאם כ-15 קילומטרים מהחוף האנגלי יושב על כנף מטוסו ומעשן סיגריה. למציליו מחיל הים הצרפתי הוא אומר כי הוא איננו יודע מה השתבש: **"פתאום המנוע הפסיק לפעול. ירדתי בטיסה דאונית וחिकיתי שאיזו אונייה תציל אותי. טוב שבאתם!"**.

(בצילום: אחד מניסיונות הטיסה של הוברט שהסתיימו על גג אסם)

אשתו של בלריו נכנסת בריצה ומודיע לבעלה: **"לאתאם נכשל אבל נשאר בחיים"**. בלריו מתיישב במיטתו, עיניו בורקות מחום שסבל והוא צועק בקולי קולות: **"אני יוצא"**. אשתו מתנגדת: **"אבל יש לך רגל פצועה"**, היא אומרת, **"האוויר הימי יבריא אותה"** עונה לה בלריו.

ב-21/7/1909, יומיים בלבד לאחר הטיסה הבלתי מוצלחת של לאתאם, יוצאת מקרון המחלקה הראשונה אישה צעירה מחייכת העוזרת לאדון לבוש בחליפה לרדת מהקרן. האדון נועל נעלי בית ונעזר בקבצים בכדי ללכת. זהו בלריו.

ב-25/7/1909, ב-03:30 בבוקר, אחרי שלושה ימים של גשם בלתי פוסק, מסיט המהנדס האיטלקי שלנו, מר אנזני, שותפו של בלריו, את התריסים. הוא רואה שמיים מלאי כוכבים ללא ענן אחד. צעקותיו של אנזני מעירות את כל המלון: **"אל טיימפו מגניפיקו לה מכינה El tiempo magnifico la maquina"** – מזג האוויר מרהיב למכונה = למטוס.

בלריו הגיע במכונית למטוס בלריו XI ביחד עם המהנדס האיטלקי ושני פועלים. תושביו של כפר סמוך, הנקרא היום על שם בלריו, הבינו את שמתרחש והצטופפו סביב המטוס בחצי גורן. פועל אחד העמיס קב אחד (בגלל המשקל) **"הקב הזה ישמש אותך באנגליה כשתנחת"** (קב זה שרד עד היום ונמצא במוזיאון).

בשעה 04:00 לפנות בוקר כבר היה בלריו על המטוס וממתין. תנאי הפרס קבעו כי יש להמריא לאחר הזריחה, וכולם ממתינים. קצין מחיל הים מזמין את הגברת בלריו לעלות על ספינתו ולעקוב תוך כדי שייט מלמטה אחרי המכונה שטסה. גברת בלריו לובשת מעיל קל בעל כיסים גדולים אליהם תחב בעלה את כל התוכניות המסמכים למקרה שיפול ולא ישרוד, על מנת שהציבור ידע אודות תרומתו לעולם התעופה.

כשחבש את כובע הטייסים בבוקר ה-25 ביולי, שאל אותם ספק ברצינות ספק בצחוק: **"איפה נמצאת דובר?"**. השמש החלה לזרוח אך איש לא חושב להניח בלמים מול הגלגלים. מיד עם ההתנעה מתחיל מטוסו של בלריו לדלג על הדיונות האחרונות ניתק והנה הוא מעל המים. בודד לחלוטין ללא כל נקודת אחיזה.

"ב-10 הדקות הראשונות פחדתי לסטות ימינה או שמאלה" יספר אחר כך. עוד הוסיף כי הבדידות הזו למעלה נראתה לו עגומה וקודרת ואז החל להבחין בקו אפור באופק. הוא טס במהירות של 60 קילומטרים בשעה. הנוף שמתגלה לפניו לא דומה כלל לנוף הצוקים הלבנים של דובר שציפה לו. הוא סוטה ב 6 קילומטרים והצוקים מולו גבוהים למדי.

כול ניסיונותיו לעלות מעבר לצוקים ניתקל בזרם אדיר של אוויר שדוחף אותו אחורנית. בלריו ממלמל לעצמו: **"אדמת בריטניה מתגוננת"**. מלאי הדלק אוזל והוא הודה שמחשבה איזמה השתלטה עליו: **ההיכשל כאשר הוא נמצא שתי אצבעות מההצלחה.**

הוא מביט למטה ומבין ששיירת האניות מראה לו למעשה את הדרך לכיוון דובר. כך טס לו לאורך החוף וגובה הצוקים יורד במידה ניכרת. בהתקרבו לדובר רוח חזקה מטלטלת את המטוס.

לפתע הוא רואה את הדגל בעל שלושת הצבעים: דגל צרפת. הוא ניזכר כי העיתונאי שארל דה-פונטיין הבטיח שימתין לו עם דגל ביד. למטה האנגלים קרי המזג מסתכלים על העיתונאי המנופף, בוכה וצועק: **"תחי צרפת!"**.

בשעת הנחיתה גלגל אחד נסדק אבל הוא הצליח לנחות מבלי להתרסק. המטוס איניו מתהפך אלה נעצר. זנבו למעלה, חרטומו נעוץ באדמה, והטייס בלריו יורד ממנו, גם אם בקושי רב. השעה 05:12 דקות ובלריו מבקש מהחיילים האנגלים הצובאים על המטוס שימשכו את הקב שלו.

או אז מופיע פקיד מכס אנגלי ושואל את בלריו: **"יש לך משהוא להצהיר?"** בלריו מצהיר: **"אני מביא איתי את שימחתי"**.

פקיד המכס כותב ברצינות גמורה "מיסטר בלריו אשר ניהל כלי תחבורה אותו הוא מכנה 'מונו פלן' איננו סובל ממחלה מידבקת ועל כן מותר לו להמשיך בנסיעתו".

מכונת מסיעה את בלריו לעיירה דובר. הקהל האנגלי, שהתעורר זה עתה, מחל לזרום לבניין העירייה. כאשר בלריו מגיע לעירייה מגישים לו מברק ממר לאתאם, המתחרה שלו, שכותב: "ברכותי הכנות ביותר. אני מקווה לעשות כמוך".

יומיים לאחר מכן אכן מנסה לאתאם גם הוא לחצות את התעלה, אבל מטוסו שוב נופל למים. בכדי להפיג את עוגמת הנפש מהטיסה יצא לאתאם לאפריקה לצוד בהמות, שם תאו אותו החמיץ הרג אותו.

המבצע הצית את דמיונם של ההמונים באנגליה וברחבי היבשת. הייתה זאת הפעם הראשונה שמישהו המריא במדינה אחת, חצה גבול ימי, ונחת בשלום במדינה אחרת.

המהדורה המיוחדת של העיתונים שיצאו באותו בוקר הכריזו על המציאות החדשה שנוצרה, והדיילי אקספרס דיווח בכותרתו: "בריטניה חדלה להיות אי". לפחות מבחינה ביטחונית. כולם הבינו מיד את ההשלכות הצבאיות של התעופה.

עשרות אלפי סקרנים התגודדו באירועים מסוג זה. הצלחתו של ה"דיילי מייל" האנגלי סחפה עיתונים רבים אשר הבינו את הערך התקשורתי והפופולרי הטמון בכך והעלו בעקביות את סכומי הפרסים. עיתונים אמריקאים הקציבו בשנים אלה סכומים שנעו בין 15,000 ל-30,000 דולר עבור שבירתם של שיאי תעופה.

יצרן משקאות אמריקאי מימן ב-1911 את הטיסה הראשונה שחצתה את אמריקה לרוחבה. ג'נטלמן בשם קלברייט פרי רוג'רס טס מניו יורק ללוס אנג'לס עם 68 חניות לאורך המסלול, ולפי עדויות מן התקופה כמעט התרסק בכל אחת מהן. החצייה כולה ארכה כחודשיים. היא לוותה בכל שלביה ברכבת מצידת היטב, וקטפה את הפרס בשווי 50,000 דולר (שווה ערך לכ-1.2 מיליון דולר ב-2018).

החברה המלכותית לטייס באיטליה (חברה חדשה) מציע 70 אלף לירות זהב (כ-20,000 דולר דאז) למי שיטוס מעל הרי האלפים. טייס נועז מפרו בשם גאו צ'אבז קיבל את האתגר. ב-23 בספטמבר 1910 טס צ'אבז במטוס שבנה בלריו משוויץ לאיטליה. הוא הצליח לחצות את האלפים במעבר סימפלון אך מטוסו התרסק בשעת הנחיתה והוא נהרג.

שנתיים אחרי חציית התעלה המהוללת של בלריו השתמשה כבר מדינה אחת במטוסים כנשק מלחמתי: חיל האוויר הראשון הופעל ב-1911 על ידי איטליה במלחמה נגד תורכיה בכיבוש לוב.

18 שנים אחרי חציית התעלה, ב-20 במאי 1927, חצה צ'ארלס לינדברג (Charles Augustus Lindbergh) האמריקאי את האוקיינוס האטלנטי ונחת למחרת בפריז שם התקבל כגיבור עולמי. הדבר הראשון שאמר האמריקאי הצעיר אחרי נחיתתו היה "הייתי רוצה להיפגש עם לואי בלריו".

בלריו, שהיה בן 37 כשהצליח לחצות את התעלה, השיג אושר וגם עושר: הוא הפך לחרש מטוסים משגשג. כתוצאה מהעניין הרב שעורר בלריו הייתה זו צרפת שנכנסה למלחמת העולם הראשונה עם מספר המטוסים הגדול ביותר ומספר הטייסים הגדול ביותר. בלריו עצמו המשיך לעסוק בעיקר בתכנונם ובבנייתם של מטוסים, ובימי מלחמת העולם הראשונה ולאחריה בנה מפעלו כ-10,000 מטוסים עבור ממשלת צרפת.

עם עליית היטלר לשלטון בגרמניה נחרד בלריו, אז כבר בן 61, מפיגורה של תעשיית המטוסים בצרפת שאיבדה את עליונותה – אותה עליונות שהייתה לה ערב מלחמת העולם הראשונה.

הממשלה הצרפתית השיבה ריקם את פניותיו וזעקותיו של בלריו, והעיתונות השמרנית קראה לפיוס עם גרמניה הנאצית. צרפת חששה להקים חיל אוויר חזק שמא הגרמנים יראו בכך פרובוקציה, והעיתונות האשימה את בלריו שהוא מעורר עניין כי הוא רוצה להרוויח כסף מתעשיית המטוסים.

בלריו מת מר ואחוז ייאוש נפש בשנתו ה-64. חיל האוויר הקטן והמיושן של צרפת הושמד תוך יומיים על ידי הלוֹפְטוואָפֶה (Luftwaffe) הנאצי במאי 1940 וכך חלפה לה **אותה תהילה לה זכתה צרפת ב-31 דקות של בלריו ששינו את העולם.**

קישור לסרטון: [לחץ כאן](#)

תודות :
לאורי הרטמן על העריכה.
עד הפעם הבאה- נתראה!!!
אבי הרטמן